

ร่างแม่บทแห่งชาติว่าด้วยการพัฒนาสมุนไพรไทย พ.ศ. ๒๕๖๕ – ๒๕๖๙ และกฎระเบียบที่เกี่ยวข้องกับยาสมุนไพรใหม่ ๆ

ข้อมูลสมุนไพร 2564

ข้อมูลของกรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์ ระบุว่ามูลค่าทางการตลาดสมุนไพรในประเทศไทยสูงถึง 1.8 แสนล้านบาท ขณะที่ตลาดโลกสูงถึง 3 ล้านล้านบาท

ประเทศไทยมีการส่งออกสมุนไพรไทยอยู่ที่ แสนล้านบาท โดยส่งออก

กลุ่มอาหารเสริม มีมูลค่า 80,000 ล้านบาท

กลุ่มสปาและผลิตภัณฑ์ มีมูลค่า 10,000 ล้านบาท

กลุ่มยาแผนโบราณตามกฎหมายปัญหาการแพทย์แผนไทย มีมูลค่า 10,000 ล้านบาท

ปัจจุบันสมุนไพรเป็นทางเลือกในการดูแลสุขภาพมากยิ่งขึ้น ด้วยความคิดที่ว่า “สมุนไพร” มีความปลอดภัย ประกอบกับนโยบายส่งเสริมการใช้สมุนไพรของรัฐบาล เช่น การส่งเสริมให้โรงพยาบาล สถานพยาบาลใช้สมุนไพรรทดแทนการนำเข้ายาแผนปัจจุบัน และมีการนำสมุนไพรมาใช้ในอุตสาหกรรมเครื่องสำอาง 79 % อาหารเสริม 17 % และยารักษาโรค 4 %

โดยปี 2562 สมุนไพรไทยมีมูลค่าทางการตลาดในประเทศที่สูงถึง 1.8 แสนล้านบาท ขณะที่มูลค่าตลาดโลกสูงถึง 3 ล้านล้านบาท และมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นทุกปี

ซึ่งประเทศไทยมีการส่งออกวัตถุดิบทั้งพืชสมุนไพรสดแห้ง และสารสกัดและผลิตภัณฑ์สมุนไพร ทั้งในรูปแบบยา เครื่องสำอางสปา และ เสริมอาหาร ระหว่างเดือนมกราคม-กรกฎาคม 2563 แบ่งเป็น

สมุนไพร	324.2 ล้านบาท
สารสกัดจากสมุนไพร	184.8 ล้านบาท
เครื่องเทศและสมุนไพร	2,837.2 ล้านบาท
เครื่องสำอางเครื่องหอมและสบู่อ	40,070.5 ล้านบาท
เครื่องสำอางสบู่อและผลิตภัณฑ์รักษาผิว	52,218.7 ล้านบาท

ปี 2562 มูลค่าธุรกิจสปาทั่วโลก ประมาณ 27 ล้านล้านบาท

ธุรกิจสปาของไทย อยู่ที่ประมาณ 35,000 ล้านบาท จัดเป็นอันดับที่ 16 ของโลก และเป็นอันดับ 5 ของเอเชีย โดยมีกิจการที่ผ่านการรับรองมาตรฐานจากกระทรวงสาธารณสุข 2,053 แห่ง แบ่งเป็น

สปาเพื่อสุขภาพ 531 แห่ง

นวดเพื่อสุขภาพ 1,217 แห่ง

นวดเพื่อเสริมสวย 305 แห่ง

จาก เปิด14 เมืองสมุนไพรช่วยเกษตรกรไทย. กรุงเทพธุรกิจ พุธ 3 มีนาคม 2564

แนวทางการตรวจราชการกระทรวงสาธารณสุข ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2563
(Inspection Guideline)

ประเด็นที่ 2 : กัญชาทางการแพทย์และสมุนไพรเพื่อเศรษฐกิจ

1. ประเด็น/หัวข้อ สมุนไพรเพื่อเศรษฐกิจและเมืองสมุนไพร

1.1 ตัวชี้วัด : ยาสมุนไพรจากขมิ้นชันหรือโพลีที่ผลิตจากเมืองสมุนไพร 14 จังหวัด ผลิตจากวัตถุดิบปลอดภัย ร้อยละ 100

2. คำนิยาม

วัตถุดิบปลอดภัย ร้อยละ 100 หมายถึง วัตถุดิบสมุนไพรที่นำมาผลิตยาผ่านการสุ่มตรวจวิเคราะห์ ทางห้องปฏิบัติการและไม่พบการปนเปื้อน (สารกำจัดศัตรูพืช และโลหะหนัก) ร้อยละ 100

สมุนไพรเพื่อเศรษฐกิจ หมายถึง การดำเนินการตามนโยบายรัฐบาล ซึ่งเป็นไปตาม พระราชบัญญัติผลิตภัณฑ์สมุนไพร พ.ศ. 2562 และการขับเคลื่อน แผนแม่บทแห่งชาติว่าด้วยการพัฒนาสมุนไพรไทย ฉบับที่ 1 พ.ศ. 2560-2564 โดยเป้าหมายหลัก คือ มูลค่าของวัตถุดิบสมุนไพรและผลิตภัณฑ์สมุนไพรภายในประเทศเพิ่มขึ้นอย่างน้อย 1 เท่าตัว (จาก 3.89 หมื่นล้านบาท เป็น 7.8 หมื่นล้านบาท) และประเทศไทยจะเป็นประเทศที่ส่งออกวัตถุดิบ สมุนไพรคุณภาพและผลิตภัณฑ์สมุนไพรชั้นนำของภูมิภาคอาเซียน ภายในปี 2564

เมืองสมุนไพร หมายถึง ภาพจำลองของโครงการที่เป็นรูปธรรมในระดับพื้นที่ภายใต้แผนแม่บทแห่งชาติ ว่าด้วยการพัฒนาสมุนไพรไทย ฉบับที่ 1 พ.ศ. 2560 – 2564 โดยมุ่งให้เกิดการพัฒนาอย่างครบวงจรตั้งแต่

ต้นทาง ได้แก่ การปลูก พื้นที่ปลูก เกษตรกรปลูกสมุนไพรที่ได้คุณภาพตามมาตรฐาน

กลางทาง ได้แก่ การวิจัยวัตถุดิบสมุนไพร และพัฒนาผลิตภัณฑ์สมุนไพร และการยกระดับอุตสาหกรรมการผลิตสมุนไพรในท้องถิ่น

ปลายทาง ได้แก่ การนำสมุนไพรมาใช้ประโยชน์ในระบบสุขภาพและชีวิตประจำวัน รวมถึงการนำสมุนไพรตามภูมิปัญญาของ ท้องถิ่น บูรณาการสู่เส้นทางท่องเที่ยวในระดับภูมิภาค

3. สถานการณ์/ปัญหา (ภาพประเทศ)

ตามที่กระทรวงมหาดไทยและกระทรวงสาธารณสุขได้รับมอบหมายจากรัฐบาลให้เป็นหน่วยงาน รับผิดชอบหลักในการดำเนินการโครงการพัฒนาเมืองสมุนไพร ซึ่งได้มีการพัฒนาในระดับพื้นที่มาตั้งแต่ ปีพ.ศ. 2560 จนถึงปัจจุบัน เมืองสมุนไพรมีทั้งหมด 14 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดเชียงราย จังหวัดพิษณุโลก จังหวัดอุทัยธานี จังหวัดสระบุรี จังหวัดนครปฐม จังหวัดปราจีนบุรี จังหวัดจันทบุรี จังหวัดมหาสารคาม จังหวัดสกลนคร จังหวัดอุดรธานี จังหวัดสุรินทร์ จังหวัดอำนาจเจริญ จังหวัดสุราษฎร์ธานี และจังหวัดสงขลา

4. สรุปผลการดำเนินงานที่ผ่านมาได้ดังนี้

1. มีพื้นที่การปลูกสมุนไพรเพิ่มขึ้นเป็น **9,733 ไร่** โดยเน้นการปลูกสมุนไพรที่ได้มาตรฐาน GAP และเกษตรอินทรีย์ (Organic)

2. **มีการวิจัยและพัฒนาผลิตภัณฑ์ในท้องถิ่นมากกว่า 50 รายการ** มีมูลค่าการซื้อขายวัตถุดิบสมุนไพรที่ นำมาผลิตเป็นยาสมุนไพรเพิ่มขึ้น โดยพบว่า มีการซื้อสมุนไพรขมิ้นชันในรูปวัตถุดิบกว่า 300 ตัน และโพลี 100 ตัน (แหล่งอ้างอิงรายงานบทวิเคราะห์ภาพรวมความต้องการพืชสมุนไพร กองสมุนไพรเพื่อเศรษฐกิจ ปี 2562)

ดังนั้นเพื่อให้ สอดคล้องกับนโยบายของกระทรวงสาธารณสุขที่สนับสนุนการยกเลิกการใช้สารเคมี (พาราควอต ไกลโฟเซต และ คลอร์ไพริฟอส) ในการทำเกษตร กระทรวงสาธารณสุขจึงได้จัดทำตัวชี้วัดเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิต

ของผู้ป่วย รวมถึงการสนับสนุนให้เกษตรกรในพื้นที่ที่มีสุขภาพดีและมีรายได้ อีกทั้งยังสามารถเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์สมุนไพรในท้องถิ่นได้

5. มาตรการ/แนวทาง ของกรมที่เกี่ยวข้อง แนวทางการดำเนินงานและการสนับสนุนของกรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก (โครงการ งบประมาณ องค์ความรู้ ผู้เชี่ยวชาญ การอบรม) 4.1 กรมการแพทย์ และ 4.2 กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก :

1. โครงการพัฒนาเมืองสมุนไพรใน 14 จังหวัด งบประมาณเพื่อขับเคลื่อนภารกิจเมืองสมุนไพรในส่วนของกระทรวงสาธารณสุขจังหวัดละ 35,000 บาท

โดยกรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือกสนับสนุน

2. โครงการส่งเสริมการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตพืชสมุนไพร ปีงบประมาณ 2563 เป็นโครงการที่สนับสนุนการพัฒนาความรู้และศักยภาพของเกษตรกรผู้ปลูกสมุนไพรให้สามารถบริหารจัดการการผลิตพืชสมุนไพรได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยกลุ่มเป้าหมายเป็นเกษตรกรผู้ปลูกสมุนไพร จังหวัดละ 30 ราย

จังหวัดเมืองสมุนไพรที่ได้รับการสนับสนุน ได้แก่ จังหวัดมหาสารคาม จังหวัดสุรินทร์ จังหวัดอำนาจเจริญ จังหวัดสกลนคร จังหวัดอุทัยธานี จังหวัดนครปฐม จังหวัดสระบุรี จังหวัดปราจีนบุรี จังหวัดเชียงราย จังหวัดพิษณุโลก จังหวัดอุดรธานี และจังหวัดสงขลา

โดยกรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

3. โครงการระบบส่งเสริมเกษตรกรแบบแปลงใหญ่ (พืชสมุนไพร) ปีงบประมาณ 2563 เป็นโครงการที่ให้เกษตรกรมี การรวมกลุ่ม (ไม่น้อยกว่า 30 ราย และมีพื้นที่รวมกันตั้งแต่ 300 ไร่ขึ้นไป) และมีการบริหารจัดการร่วมกันในด้าน การผลิต การแปรรูป และการตลาด เพื่อลดต้นทุนและเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิต ซึ่งจังหวัดเมืองสมุนไพรที่ได้รับการสนับสนุนงบประมาณ ได้แก่ จังหวัดอำนาจเจริญ จังหวัดสกลนคร จังหวัดจันทบุรี และจังหวัดเชียงราย

โดยกรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

ผลการตรวจ

2.2 สมุนไพรเพื่อเศรษฐกิจ : ผลการดำเนินงานตามตัวชี้วัด

1. กรมการแพทย์แผนไทยฯ ได้สุ่ม ตรวจวัดวัตถุดิบสมุนไพร (ขมิ้นชันและไพล) จำนวนทั้งสิ้น 42 ตัวอย่าง จากเมืองสมุนไพร 14 จังหวัด พบว่า ผลการตรวจวิเคราะห์สารเคมีกำจัดศัตรูพืชไม่พบการปนเปื้อน 42 ตัวอย่าง แต่ผลการตรวจวิเคราะห์โลหะหนัก ไม่เกินค่ามาตรฐาน THP 39 ตัวอย่าง (ผ่านเพียงร้อยละ 92.8)

ปัญหาอุปสรรคที่พบ คือ ขาดการบูรณาการระดับกรมในการมีส่วนร่วม ตรวจวิเคราะห์วัตถุดิบสมุนไพร เกษตรกรยังขาดความมั่นใจด้านความต้องการของตลาดวัตถุดิบสมุนไพร การซื้อขายยาสมุนไพรระหว่างโรงพยาบาลของรัฐมีหลายขั้นตอนและเป็นเรื่องใหม่สำหรับเจ้าหน้าที่ ผู้ปฏิบัติงาน

ประเด็นสำคัญที่ต้องเร่งรัดดำเนินการ คือ ให้นำหน่วยงานภาครัฐภายในเขตสุขภาพเข้ามาบูรณาการ ร่วม โดยร่วมมือกับสำนักนายกรัฐมนตรี เพื่อให้ดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ ภาครัฐควรส่งเสริมในด้านการตลาดให้เท่าเทียมกับภาคเอกชน ส่วนกลางควรมีพี่เลี้ยงคอยให้คำปรึกษาในพื้นที่ เพื่อเป็นการเชื่อมโยง บูรณาการระหว่างส่วนกลางและพื้นที่ และสนับสนุนในการทำวิจัยเพื่อแปรรูปสมุนไพรและพัฒนาผลิตภัณฑ์ ต่างๆ ส่วนกรมการแพทย์แผนไทยฯ ควรส่งเสริมในเรื่องคุณภาพและพัฒนาในเรื่องของแบรนด์

การประเมินโครงการเมืองสมุนไพรผ่านเกณฑ์การประเมิน 2563

ไม่มี

การประเมินโครงการเมืองสมุนไพรผ่านเกณฑ์การประเมิน 2564

ร้อยละเมืองสมุนไพรผ่านเกณฑ์การประเมิน 2564

คำนิยาม

1. เมืองสมุนไพร หมายถึง เมืองที่ถ่ายทอดมาตรการและแผนงานจากแผนปฏิบัติการด้านผลิตภัณฑ์สมุนไพร พ.ศ. 2560-2565 (แผนแม่บทแห่งชาติว่าด้วยการพัฒนาสมุนไพรไทย ฉบับที่ 1 ฯ) ลงไปสู่การพัฒนาในระดับภูมิภาค โดยมุ่งเน้นให้เกิดการพัฒนาสมุนไพรอย่างครบวงจรตั้งแต่ต้นทาง กลางทาง และปลายทาง ทั้งนี้อาศัยกลไกของ ประชากรรัฐและความร่วมมือจากทุกภาคส่วนเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนงานพัฒนาเมืองสมุนไพร

เมืองสมุนไพร มีจำนวนทั้งสิ้น 14 จังหวัด แบ่งเป็น 3 คลัสเตอร์ ได้แก่

- 1) คลัสเตอร์เกษตร วัตถุประสงค์สมุนไพร ได้แก่ จังหวัดอำนาจเจริญ สุรินทร์ มหาสารคาม อุทัยธานี และสกลนคร
- 2) คลัสเตอร์อุตสาหกรรมสมุนไพร ได้แก่ จังหวัดนครปฐม สระบุรี ปราจีนบุรี และจันทบุรี
- 3) คลัสเตอร์ท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ความงามและการแพทย์แผนไทย ได้แก่ จังหวัดเชียงราย

พิษณุโลก อุตรธานี สุราษฎร์ธานี และสงขลา

เมืองสมุนไพรทั้ง 14 แห่ง



กลุ่มการเกษตรวัตถุประสงค์สมุนไพร ประกอบด้วย

อำนาจเจริญ, สุรินทร์, มหาสารคาม, อุทัยธานี, สกลนคร

กลุ่มอุตสาหกรรมสมุนไพร ประกอบด้วย

นครปฐม, สระบุรี, ปราจีนบุรี, จันทบุรี

กลุ่มการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและความงาม ประกอบด้วย

เชียงราย, พิษณุโลก, อุตรธานี, สุราษฎร์ธานี, สงขลา

พืชสมุนไพรที่ได้รับความนิยม ได้แก่

- โพล โบบิวบก กระชายดำ
ขมิ้นชัน



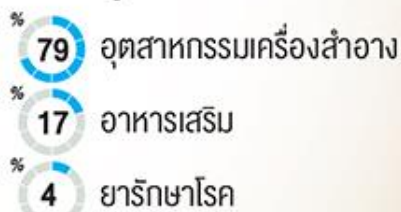
ช่วงการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19

สมุนไพรที่ได้รับความนิยมอย่างรวดเร็ว

- ฟักลายโจร จิง กระเทียม หอมแดง และมะนาว

เพราะมีประสิทธิภาพในการช่วยแก้อาการและป้องกันไข้หวัด

การนำสมุนไพรมาใช้



กราฟฟิค กรุงเทพมหานคร

2. ผู้ประกอบการ หมายถึง ผู้ประกอบการผลิตสมุนไพร หรือผู้ประกอบการผลิตผลิตภัณฑ์สมุนไพร ตามประกาศคณะกรรมการนโยบายสมุนไพรแห่งชาติ เรื่อง การกำหนดประเภทผู้ประกอบการ พ.ศ. 2563 ลงวันที่ 30 มีนาคม 2563

3. เกณฑ์การประเมินเมืองสมุนไพร หมายถึง เกณฑ์การประเมินเมืองสมุนไพรที่กำหนดในแต่ละคลัสเตอร์ตามที่คณะกรรมการนโยบายสมุนไพรแห่งชาติกำหนด (รายละเอียดในวิธีการประเมิน)

4. เส้นทางการท่องเที่ยว หมายถึง เส้นทางการท่องเที่ยวที่มีเรื่องราวเกี่ยวกับสมุนไพร/การแพทย์พื้นบ้าน/การแพทย์แผนไทย และอัตลักษณ์ประจำจังหวัด

5. ผลิตภัณฑ์สมุนไพร หมายถึง ยาจากสมุนไพร ยาแผนไทย ผลิตภัณฑ์จากสมุนไพรตามพระราชบัญญัติผลิตภัณฑ์สมุนไพร พ.ศ.2562

6. มูลค่าการบริโภคสมุนไพร หมายถึง มูลค่าที่เกิดขึ้นจากการบริโภควัตถุดิบสมุนไพรและผลิตภัณฑ์สมุนไพรภายในประเทศ

เกณฑ์การประเมินเมืองสมุนไพร

จำนวนเมืองสมุนไพร ผ่านเกณฑ์การประเมินตามตัวชี้วัดของแต่ละคลัสเตอร์ 3 ใน 4 ข้อ

ประชากรกลุ่มเป้าหมาย

1. ผู้ประกอบการผลิตสมุนไพร(เกษตรกร)ในเมืองสมุนไพร ตามประกาศคณะกรรมการนโยบายสมุนไพรแห่งชาติ เรื่อง การกำหนดประเภทผู้ประกอบการ พ.ศ. 2563 ลงวันที่ 30 มีนาคม 2563

2. ผู้ประกอบการผลิตผลิตภัณฑ์สมุนไพร ตามประกาศคณะกรรมการนโยบายสมุนไพรแห่งชาติ เรื่อง การกำหนดประเภทผู้ประกอบการ พ.ศ. 2563 ลงวันที่ 30 มีนาคม 2563

3. ประชาชนผู้บริโภคผลิตภัณฑ์สมุนไพร

เกณฑ์การประเมินผล

รอบ 3 เดือน	รอบ 6 เดือน	รอบ 9 เดือน	รอบ 12 เดือน
1. มีรายงานข้อมูลผู้ปลูก/พื้นที่ปลูก/ข้อมูลการซื้อขายสมุนไพรระดับจังหวัด (คลัสเตอร์เกษตรฯ)	1. มีเกษตรกรรายใหม่ที่ได้รับการถ่ายทอดความรู้เรื่อง GAP/ Organic สมุนไพร ปีละ 50 ราย (คลัสเตอร์เกษตรฯ)	1. รายงานข้อมูลมูลค่าการบริโภคสมุนไพรและผลิตภัณฑ์สมุนไพรของจังหวัด (กรม พท. และทุกจังหวัดเมืองสมุนไพร)	1. เมืองสมุนไพรอย่างน้อย 10 จังหวัด ผ่านเกณฑ์การประเมินตามตัวชี้วัดของแต่ละคลัสเตอร์ 3 ใน 4 ข้อ(กรม พท.)
2. มีเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการเมืองสมุนไพรเพิ่มขึ้น ร้อยละ 5 จากปีที่ผ่านมา (คลัสเตอร์เกษตรฯ)	2. มีการส่งเสริมการปลูกพืชสมุนไพรในพื้นที่ที่ได้รับการรับรอง Organic อย่างน้อย 1 แหล่ง (คลัสเตอร์เกษตรฯ)	2. ส่งเสริมภาพลักษณ์และสร้างความเชื่อมั่นผลิตภัณฑ์สมุนไพรผ่านนิทรรศการ (กรม พท. ร่วมกับคลัสเตอร์อุตสาหกรรมฯ)	2. อัตราการเพิ่มขึ้นของมูลค่าการบริโภคสมุนไพร ร้อยละ 5 (2,600 ล้านบาท) (กรม พท. ร่วมกับ ก.พาณิชย์)
3. มีการส่งเสริมและให้คำปรึกษาแก่ผู้ประกอบการสมุนไพรในจังหวัด (คลัสเตอร์อุตสาหกรรมฯ)	3. มีรายงานข้อมูลผู้ประกอบการ/โรงงานสมุนไพร/ข้อมูลการซื้อขายของโรงงานอุตสาหกรรม (คลัสเตอร์อุตสาหกรรมฯ)	3. มีรายงานข้อมูลจำนวนผลิตภัณฑ์สมุนไพรแปรรูป/ผลิตภัณฑ์เด่นของจังหวัด/ผลิตภัณฑ์สมุนไพร GI/ผลิตภัณฑ์สมุนไพรพรีเมียม/ผลิตภัณฑ์สมุนไพรที่มีศักยภาพสูงทางเศรษฐกิจ(ทุกจังหวัดเมืองสมุนไพร)	3. ผลิตภัณฑ์สมุนไพรที่ได้รับการจัดแจ้งเพิ่มขึ้นร้อยละ 20 (อย.)

4. มีการสร้างภาพลักษณ์ สมุนไพรผ่านการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ อาหาร ความงาม และการแพทย์แผนไทย (กรม พท. ร่วมกับคลัสเตอร์ท่องเที่ยว)	4. มีรายงานข้อมูลจำนวนนักท่องเที่ยวการท่องเที่ยวและมูลค่าการท่องเที่ยวในจังหวัดเมืองสมุนไพร(คลัสเตอร์ท่องเที่ยว)		
5. สุ่มตรวจรับรองมาตรฐาน วัตถุประสงค์สมุนไพรจากเมืองสมุนไพร (COA) (ทุกจังหวัดเมืองสมุนไพร) หมายเหตุ : แนบ รายละเอียดแผนการดำเนินงาน และงบประมาณภาพรวมของจังหวัดเมืองสมุนไพร	5. ส่งเสริมภาพลักษณ์และสร้างความเชื่อมั่นวัตถุประสงค์สมุนไพรผ่านตลาดกลางวัตถุประสงค์สมุนไพร (กรม พท. ร่วมกับคลัสเตอร์เกษตรฯ) หมายเหตุ : แนบ รายละเอียดรายงานการประชุมของคณะ กรรมการขับเคลื่อนเมืองสมุนไพรของจังหวัด (ผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นประธาน)		

วิธีการประเมินผล

เมืองสมุนไพรแบ่งเป็น 3 คลัสเตอร์ ดังนี้

<p>1. คลัสเตอร์ เกษตร วัตถุประสงค์สมุนไพร</p> <p>หมายถึง เมืองสมุนไพรที่มีศักยภาพด้านการใช้ประโยชน์ทางการเกษตรเพื่อพัฒนาสมุนไพรและวัตถุประสงค์แปรรูปสมุนไพรให้ได้มาตรฐานตามความต้องการของตลาด</p> <p>ซึ่งกำหนดจังหวัดเมืองสมุนไพร 5 จังหวัด ดังนี้ จังหวัดอำนาจเจริญ จังหวัดสุรินทร์ จังหวัดมหาสารคาม จังหวัดอุทัยธานี และจังหวัดสกลนคร</p>
<p>แนวทางการดำเนินงานคลัสเตอร์เกษตร วัตถุประสงค์สมุนไพร</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. จัดทำแผนการผลิตและพัฒนามาตรฐาน (GAP/Organic/อื่นๆ) และจัดกลไกธุรกิจชุมชน 2. ส่งเสริมการปลูกสมุนไพรให้มีคุณภาพได้มาตรฐาน (GAP/Organic/อื่นๆ) 3. ส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพการผลิตผลิตภัณฑ์สมุนไพรจากกลุ่มเกษตรกร 4. รายงานข้อมูล/ผู้ปลูก/พื้นที่ปลูก/ข้อมูลการซื้อขายสมุนไพรระดับจังหวัด 5. ร่วมผลักดันเกษตรกรในเมืองสมุนไพรเข้าสู่ตลาดกลางวัตถุประสงค์สมุนไพร (ตลาดไท)
<p>ผลลัพธ์ : 1. เป็นแหล่งวัตถุประสงค์สมุนไพรคุณภาพของประเทศ</p> <p>2. ผลิตวัตถุประสงค์สมุนไพรและมีผลิตภัณฑ์แปรรูปจากวัตถุประสงค์สมุนไพรระดับชุมชน</p>
<p>ตัวชี้วัดเมืองสมุนไพรคลัสเตอร์เกษตร วัตถุประสงค์สมุนไพร</p> <p>(การผ่านเกณฑ์นั้นต้องผ่านอย่างน้อย 3 ข้อใน 4 ข้อตามจำนวนของตัวชี้วัดที่มีอยู่ของคลัสเตอร์)</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. มูลค่าการใช้ยาสมุนไพรเพิ่มขึ้น ร้อยละ 3 (เทียบมูลค่าการใช้ยาสมุนไพรปีปัจจุบันกับปีที่ผ่านมาโดยใช้ฐานข้อมูล HDC กระทรวงสาธารณสุข) 2. รายงานข้อมูลมูลค่าการบริโภคสมุนไพรและผลิตภัณฑ์สมุนไพรของจังหวัด 3. จำนวนเกษตรกรรายใหม่ที่ได้รับการถ่ายทอดความรู้เรื่อง GAP/ORGANIC สมุนไพรปีละ 50 ราย/เมืองสมุนไพร 4. จำนวนผลิตภัณฑ์ชุมชนที่แปรรูปจากสมุนไพรเพิ่มขึ้น ร้อยละ 5 จากปีที่ผ่านมา

2. คลัสเตอร์ อุตสาหกรรมสมุนไพร

หมายถึง เมืองสมุนไพรที่สามารถพัฒนา เพิ่มศักยภาพและยกระดับอุตสาหกรรมสมุนไพรตลอดจนผู้ประกอบการสมุนไพรและผลิตภัณฑ์พรีเมียมภายใต้มาตรฐานคุณภาพระดับสากล ซึ่งกำหนดจังหวัดเมืองสมุนไพร 4 จังหวัด ดังนี้ จังหวัดนครปฐม สระบุรี ปราจีนบุรี และจันทบุรี

แนวทางการดำเนินงาน คลัสเตอร์อุตสาหกรรมสมุนไพร

1. พัฒนาอุตสาหกรรมสมุนไพรเพื่อตอบโจทย์ปัญหาของผู้ประกอบการในพื้นที่
2. ส่งเสริม ให้คำปรึกษา และอบรมด้านผลิตภัณฑ์สมุนไพรแก่ผู้ประกอบการสมุนไพรผลิตผลิตภัณฑ์สมุนไพร อาทิ พัฒนาผลิตภัณฑ์สมุนไพรให้ได้คุณภาพมาตรฐาน และส่งเสริมการตลาดผลิตภัณฑ์สมุนไพรทั้ง Online และ Offline เป็นต้น
3. รายงานข้อมูลผู้ประกอบการ/โรงงานสมุนไพร/การซื้อขายของโรงงานอุตสาหกรรมในภาคอุตสาหกรรมสมุนไพรระดับจังหวัด
4. พัฒนาผลิตภัณฑ์พรีเมียม หรือ ผลิตภัณฑ์เด่นของจังหวัด หรือ ผลิตภัณฑ์ GI ประจำจังหวัด

ผลลัพธ์ : 1. เพิ่มศักยภาพและยกระดับมาตรฐานอุตสาหกรรมสมุนไพรของประเทศ
2. มีผลิตภัณฑ์สมุนไพรระดับพรีเมียมที่ได้มาตรฐานระดับคุณภาพที่ได้สากล

ตัวชี้วัดเมืองสมุนไพรคลัสเตอร์อุตสาหกรรมสมุนไพร

(การผ่านเกณฑ์นั้นต้องผ่านอย่างน้อย 3 ข้อใน 4 ข้อตามจำนวนของตัวชี้วัดที่มีอยู่ของคลัสเตอร์)

1. มูลค่าการใช้จ่ายสมุนไพรเพิ่มขึ้น ร้อยละ 3 (เทียบมูลค่าการใช้จ่ายสมุนไพรปีปัจจุบันกับปีที่ผ่านมาโดยใช้ฐานข้อมูล HDC กระทรวงสาธารณสุข)
2. รายงานข้อมูลมูลค่าการบริโภคสมุนไพรและผลิตภัณฑ์สมุนไพรของจังหวัด
3. ผลิตภัณฑ์พรีเมียม/ผลิตภัณฑ์เอกลักษณ์ของจังหวัด/สมุนไพรที่มีศักยภาพสูงทางเศรษฐกิจผ่านการวิจัยอย่างครบวงจร อย่างน้อย 2 ผลิตภัณฑ์
4. ผู้ประกอบการสมุนไพรได้รับการอบรม/ส่งเสริม/พัฒนา อย่างน้อย 50 คน/เมืองสมุนไพร

3. คลัสเตอร์ท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ความงามและการแพทย์แผนไทย

หมายถึง เมืองสมุนไพรที่มีศักยภาพในการพัฒนาและใช้ประโยชน์สมุนไพรสู่การท่องเที่ยวของจังหวัด โดยเฉพาะอย่างยิ่งการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ

ซึ่งกำหนดจังหวัดเมืองสมุนไพร 5 จังหวัด ดังนี้ จังหวัดเชียงราย พิชณุโลก อุตรธานี สุราษฎร์ธานี และสงขลา

แนวทางการดำเนินงาน คลัสเตอร์ท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ความงามและการแพทย์แผนไทย

1. จัดทำแผนพัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีชุมชนเชิงสุขภาพ สมุนไพรและการแพทย์แผนไทยและสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยการมีส่วนร่วมของภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคชุมชน
2. พัฒนาผลิตภัณฑ์สมุนไพรต้นแบบจากผลิตภัณฑ์พรีเมียม หรือ ผลิตภัณฑ์เด่นของจังหวัด หรือผลิตภัณฑ์ GI ประจำจังหวัดและสอดแทรกในเส้นทางการท่องเที่ยว รวมถึงจัดทำแคตตาล็อกผลิตภัณฑ์สมุนไพรคุณภาพเพื่อร่วมจำหน่ายตามเส้นทางท่องเที่ยวที่กำหนด
3. จัดทำชุดความรู้เส้นทางการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและสมุนไพรเด่นประจำจังหวัด (เพื่อพัฒนาคู่มือการจัดการบริการท่องเที่ยวท้องถิ่นต่อไป)
4. ประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพให้เป็นที่รู้จักในรูปแบบต่าง ๆ อาทิ สื่อออนไลน์ โทรทัศน์ วิทยุ และเอกสารต่าง ๆ เป็นต้น

5. รายงานข้อมูลจำนวนนักท่องเที่ยวและมูลค่าการท่องเที่ยวในจังหวัดเมืองสมุนไพร
ผลลัพธ์ : 1. การนำสมุนไพรบูรณาการสร้างเรื่องราวสนับสนุนการท่องเที่ยวตามจุดท่องเที่ยวและเส้นทางการท่องเที่ยวของจังหวัด 2. พัฒนาผลิตภัณฑ์เด่นของจังหวัดเข้าสู่ตลาดการท่องเที่ยวของจังหวัด
ตัวชี้วัดเมืองสมุนไพรคลัสเตอร์ท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ความงามและการแพทย์แผนไทย (การผ่านเกณฑ์นั้นต้องผ่านอย่างน้อย 3 ข้อใน 4 ข้อตามจำนวนของตัวชี้วัดที่มีอยู่ของคลัสเตอร์) 1. มูลค่าการใช้จ่ายสมุนไพรเพิ่มขึ้น ร้อยละ 3 (เทียบมูลค่าการใช้จ่ายสมุนไพรปีปัจจุบันกับปีที่ผ่านมาโดยใช้ฐานข้อมูล HDC กระทรวงสาธารณสุข) 2. รายงานข้อมูลมูลค่าการบริโภคสมุนไพรและผลิตภัณฑ์สมุนไพรของจังหวัด 3. มีรายงานข้อมูลจำนวนนักท่องเที่ยวและมูลค่าการท่องเที่ยวในจังหวัดเมืองสมุนไพร 4. พัฒนาผลิตภัณฑ์พรีเมียม หรือผลิตภัณฑ์บ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (GI) หรือผลิตภัณฑ์เด่นจากสมุนไพร ไม่น้อยกว่า 1 ผลิตภัณฑ์/เมืองสมุนไพร

แนวทางทำงานพืชสมุนไพรในปี 2564-2565

จากคณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบ (ร่าง) นโยบายแห่งชาติด้านยาและแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบยาแห่งชาติ พ.ศ. 2563 - 2565 ตามที่กระทรวงสาธารณสุข (สธ.) เสนอ และให้ สธ. รับความเห็นของ 1. กระทรวงการคลัง (กค.) 2. กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (อว.) 3. กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (กษ.) 4. สำนักงานงบประมาณ (สงป.) และข้อเสนอแนะเพิ่มเติมของกระทรวงศึกษาธิการ (ศธ.) ไปพิจารณา ดำเนินการต่อไป รวมทั้งให้ สธ. ดำเนินการเพิ่มเติม ดังนี้

1. เร่งประสานกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อบูรณาการกรอบแนวทางการดำเนินงานและการจัดลำดับความสำคัญของแผนงานและโครงการต่าง ๆ ภายใต้ (ร่าง) นโยบายแห่งชาติด้านยา พ.ศ. 2563 - 2565 กับ (ร่าง) ยุทธศาสตร์การขับเคลื่อนประเทศไทยด้วยโมเดลเศรษฐกิจ BCG พ.ศ. 2564 - 2569 ให้มีความสอดคล้อง เชื่อมโยง ไม่ซ้ำซ้อน ทั้งในระดับนโยบายและการปฏิบัติ รวมทั้งกำหนดตัวชี้วัดที่มีเป้าหมายร่วมกันระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อให้สามารถบรรลุเป้าหมายของยุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้องได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดผลเป็นรูปธรรมได้โดยเร็ว

2. ให้ สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา (อย.) ให้ความสำคัญกับ การศึกษาพฤติกรรมและการจ่ายยาของสถานพยาบาลและการใช้จ่ายของประชาชนแต่ละกลุ่มในระบบบริการปฐมภูมิ เพื่อนำข้อมูลไปประกอบการกำหนดแนวนโยบายการพัฒนาระบบและกลไกเพื่อให้เกิดการให้ยาอย่างสมเหตุผล การเข้าถึงยาจำเป็นของประชาชน และระบบการควบคุมการกระจายยาภายใต้ (ร่าง) นโยบายแห่งชาติด้านยา พ.ศ. 2563 - 2565 ที่ชัดเจนและสอดคล้องกับความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียโดยตรงอย่างรอบด้าน โดยคำนึงถึงการพัฒนาทัศนคติและค่านิยมด้านสุขภาพและการส่งเสริมการใช้บริการสุขภาพอย่างชาญฉลาดด้วย

สาระสำคัญของเรื่อง

กระทรวงสาธารณสุข รายงานว่า

1. ผลการดำเนินการของนโยบายแห่งชาติด้านยา พ.ศ. 2554 และยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบยาแห่งชาติ พ.ศ. 2555 - 2559 ส่วนใหญ่สามารถบรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายตัวชี้วัด อาทิ จำนวนรายการยาจำเป็นที่มีปัญหา การเข้าถึงได้รับการแก้ไขอย่างน้อย 20 รายการ จำนวนรายการยาสามัญรายการใหม่ที่เกิดขึ้นในประเทศอย่างน้อย 30 รายการ ร้อยละของการใช้จ่ายปฏิชีวนะอย่างไม่สมเหตุผลในโรคเป้าหมายลดลง อย่างน้อยร้อยละ 50 และสัดส่วนมูลค่าการบริโภทยาสามัญที่ผลิตในประเทศเมื่อเทียบกับมูลค่านำเข้าเพิ่มขึ้นร้อยละ 10

อย่างไรก็ตาม การดำเนินงานบางส่วนยังไม่บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายตัวชี้วัด ทั้งนี้ เนื่องมาจากปัจจัยหลายด้าน ได้แก่ จำนวนแผนงานโครงการที่มีจำนวนมาก ข้อจำกัดด้านทรัพยากรทั้งบุคลากร งบประมาณ และยังขาดวิธีการติดตามประเมินผลที่มีประสิทธิภาพ ส่งผลให้ไม่สามารถทราบความก้าวหน้าและปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงาน รวมทั้งไม่สามารถปรับปรุงแก้ไขอย่างเหมาะสมได้

2. นโยบายแห่งชาติด้านยา พ.ศ. 2554 และยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบยาแห่งชาติ พ.ศ. 2555 - 2559 สิ้นสุดในปี 2559 จึงจำเป็นต้องเสนอ (ร่าง) นโยบายแห่งชาติด้านยาและแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบยาแห่งชาติฉบับใหม่ เพื่อให้การพัฒนาระบบยามีความต่อเนื่อง สอดคล้องกับบริบทของประเทศและสถานการณ์ของระบบยาในปัจจุบัน รวมทั้งเพื่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถรับไปจัดทำแผนปฏิบัติการและแผนงบประมาณรองรับนโยบายดังกล่าวได้อย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพ

จาก ข่าวการเมือง Tuesday February 23, 2021 18:19

พืชสมุนไพรตาม ยาพัฒนาจากสมุนไพร (สมุนไพรเดี่ยว) ในบัญชียาหลักแห่งชาติ 2563

กลุ่มอาการ	ตำรับยา	ส่วนประกอบ	ลักษณะยา
ยารักษาอาการของระบบทางเดินอาหาร	กลุ่มยาขับลม บรรเทาอาการท้องอืด ท้องเฟ้อ	ยาขมิ้นชัน = ผง <u>เหง้าขมิ้นชัน</u> (<i>Curcuma longa</i> L.) มีสารสำคัญ curcuminoids ไม่น้อยกว่าร้อยละ 5 โดยน้ำหนัก (w/w) และน้ำมันระเหยง่ายไม่น้อยกว่าร้อยละ 6 โดยปริมาตรต่อน้ำหนัก (v/w) ยาขิง = ผง <u>เหง้าขิง</u> (<i>Zingiber officinale</i> Rosc.) ที่มีน้ำมันหอมระเหย ไม่น้อยกว่าร้อยละ 2 โดยปริมาตรต่อน้ำหนัก (v/w)	ยาแคปซูล (รพ.) ยาเม็ด (รพ.)
	กลุ่มยาบรรเทาอาการท้องผูก	ยาชุมเห็ดเทศ = ผง <u>ใบชุมเห็ดเทศ</u> [<i>Senna alata</i> (L.) Roxb., <i>Cassia alata</i> L. (ชื่อพ้อง)] ที่มีสารสำคัญ hydroxyanthracene derivatives โดยคำนวณเป็น rhein-8-glucoside ไม่น้อยกว่าร้อยละ 1.0 โดยน้ำหนัก (w/w) ยามะขามแขก = ผงใบ หรือ ผงใบและฝัก <u>มะขามแขก</u> (<i>Senna alexandrina</i> Mill.)	ยาแคปซูล (รพ.) ยาเม็ด (รพ.)
	กลุ่มยาบรรเทาอาการท้องเสีย	ยากล้วย = ผง <u>กล้วยน้ำว้า</u> ชนิดแก่จัด [<i>Musa</i> sp.(ABB group) "Klui Nam Wa"] หรือกล้วยหักมุกชนิดแก่จัด [<i>Musa</i> sp. (ABB group) "triploid" cv.] ฟ้าทะลายโจร = ผงจากส่วนเหนือดินของ <u>ฟ้าทะลายโจร</u> [<i>Andrographis paniculata</i> (Burm. f.) Wall. ex Nees] ที่มีสารสำคัญ total lactone โดยคำนวณเป็น andrographolide ไม่น้อยกว่าร้อยละ 6 โดยน้ำหนัก (w/w)	ยาผง (รพ.) ยาแคปซูล (รพ.) ยาเม็ด (รพ.) ยาลูกกลอน (รพ.)
	กลุ่มยาบรรเทาอาการคลื่นไส้ อาเจียน	ยาขิง = ผง <u>เหง้าขิง</u> (<i>Zingiber officinale</i> Rosc.) ที่มีน้ำมันหอมระเหย ไม่น้อยกว่าร้อยละ 2 โดยปริมาตรต่อน้ำหนัก (v/w)	ยาแคปซูล (รพ.) ยาเม็ด (รพ.)
	กลุ่มยารักษาแผลในกระเพาะอาหาร	ยากล้วย = ผง <u>กล้วยน้ำว้า</u> ชนิดแก่จัด [<i>Musa</i> sp.(ABB group) "Klui Nam Wa"] หรือกล้วยหักมุกชนิดแก่จัด [<i>Musa</i> sp. (ABB group) "triploid" cv.]	ยาผง (รพ.)
ยารักษาอาการของระบบทางเดินหายใจ		<u>ฟ้าทะลายโจร</u> = ผงจากส่วนเหนือดินของ <u>ฟ้าทะลายโจร</u> [<i>Andrographis paniculata</i> (Burm. f.) Wall. ex Nees] ที่มีสารสำคัญ total lactone โดยคำนวณเป็น andrographolide ไม่น้อยกว่าร้อยละ 6 โดยน้ำหนัก (w/w)	ยาแคปซูล (รพ.) ยาเม็ด (รพ.) ยาลูกกลอน (รพ.)

กลุ่มอาการ	ตำรับยา	ส่วนประกอบ	ลักษณะยา
ยารักษากลุ่มอาการของระบบทางเดินอาหาร	กลุ่มยาขับลม บรรเทาอาการท้องอืด ท้องเฟ้อ	ยาขมิ้นชัน = ผง <u>เหง้าขมิ้นชัน</u> (<i>Curcuma longa</i> L.) มีสารสำคัญ curcuminoids ไม่น้อยกว่าร้อยละ 5 โดยน้ำหนัก (w/w) และน้ำมันระเหยง่ายไม่น้อยกว่าร้อยละ 6 โดยปริมาตรต่อน้ำหนัก (v/w) ยาขิง = ผง <u>เหง้าขิง</u> (<i>Zingiber officinale</i> Rosc.) ที่มีน้ำมันหอมระเหย ไม่น้อยกว่าร้อยละ 2 โดยปริมาตรต่อน้ำหนัก (v/w)	ยาแคปซูล (รพ.) ยาเม็ด (รพ.)
ยารักษากลุ่มอาการทางระบบผิวหนัง		ยาทิงเจอร์ทองพันชั่ง = สารสกัดเอทิลแอลกอฮอล์ (70 เปอร์เซ็นต์) ของ <u>ใบทองพันชั่งสด</u> (<i>Rhinacanthus nasutus</i> (L.) Kurz) ร้อยละ 10 โดยน้ำหนักต่อปริมาตร (w/v) ยาทิงเจอร์พลู = สารสกัดเอทิลแอลกอฮอล์ (70 เปอร์เซ็นต์) ของ <u>ใบพลูสด</u> (<i>Piper betle</i> L.) ร้อยละ 50 โดยน้ำหนักต่อปริมาตร (w/v) ยาบัวบก = สารสกัดเอทิลแอลกอฮอล์ (70 เปอร์เซ็นต์) ของ <u>ใบบัวบกแห้ง</u> [<i>Centella asiatica</i> (L.) Urb.] ร้อยละ 7 โดยน้ำหนัก (w/w) ยาเปลือกมังคุด = สารสกัดเอทิลแอลกอฮอล์ (95 เปอร์เซ็นต์) ของ <u>เปลือกมังคุดแห้ง</u> (<i>Garcinia mangostana</i> L.) ร้อยละ 10 โดยน้ำหนักต่อปริมาตร (w/v) ยาพญาขอ = สารสกัดเอทิลแอลกอฮอล์ของ <u>ใบพญาขอแห้ง</u> [<i>Clinacanthus nutans</i> (Burm. f.) Lindau] ยารักษาแผลไฟไหม้ = ชนิดเจล = ยาที่มีปริมาณของ <u>วุ้นว่านหางจระเข้</u> [<i>Aloe vera</i> (L.) Burm.f.] ไม่น้อยกว่าร้อยละ 70 โดยน้ำหนัก ชนิดโลชั่นเตรียมสด = ยาที่มีปริมาณของ <u>วุ้นว่านหางจระเข้</u> [<i>Aloe vera</i> (L.) Burm.f.] ไม่น้อยกว่าร้อยละ 60 โดยน้ำหนัก (w/w) ยาเมล็ดน้อยหน่า = ยาที่มีปริมาณน้ำมันบีบเย็นจาก <u>เมล็ดน้อยหน่า</u> [<i>Annona squamosa</i> Linn.] ร้อยละ 20 โดยน้ำหนัก (w/w)	ยาทิงเจอร์ (รพ.) ยาทิงเจอร์ (รพ.) ยาครีม ยาครีม (รพ.) ยาน้ำใส (รพ.) ยาโลชั่น (รพ.) สารละลาย (สำหรับป้ายปาก) (รพ.) ยาขี้ผึ้ง (รพ.) ยาทิงเจอร์ (รพ.) ยาเจล ยาโลชั่นเตรียมสด (รพ.) ยาครีม
ยาพัฒนาจากสมุนไพร รักษา กลุ่มอาการทางกล้ามเนื้อและกระดูก	ยาสำหรับรับประทาน	ยาเถาวัลย์เปรียง = ผงจาก <u>เถาของเถาวัลย์เปรียง</u> [<i>Derris scandens</i> (Roxb.) Benth.] ยาสารสกัดจากเถาวัลย์เปรียง = สารสกัดจาก <u>เถาของเถาวัลย์เปรียง</u> [<i>Derris scandens</i> (Roxb.) Benth.] ที่สกัดด้วย 50 เปอร์เซ็นต์ของเอทิลแอลกอฮอล์	ยาแคปซูล (รพ.)
	ยาสำหรับใช้ภายนอก	ยาพริก = ยาที่มีสารสกัดจาก <u>ผลพริกแห้ง</u> (<i>Capsicum annuum</i> L., <i>Capsicum frutescens</i> L.) โดยควบคุมความแรงของสาร capsaicin ในผลิตภัณฑ์สำเร็จรูปร้อยละ 0.025 โดยน้ำหนัก (w/w) ยาไฟล = ยาที่มีปริมาณน้ำมันหอมระเหยง่ายจาก <u>เหง้าไฟล</u> [<i>Zingiber montanum</i> (Koenig) Link ex Dietr.] ร้อยละ 14 โดยปริมาตรต่อน้ำหนัก (v/w) ยาน้ำมันไฟล = สารสกัด <u>น้ำมันไฟล</u> [<i>Zingiber montanum</i> (Koenig) Link ex Dietr.] ที่ได้จากการทอด (hot oil extract) ไม่น้อยกว่าร้อยละ 90 ในตำรับ	ยาครีม (รพ.) ยาเจล (รพ.) ยาขี้ผึ้ง (รพ.) ยาครีม ยาน้ำมัน (รพ.)

ยารักษากลุ่มอาการทางระบบทางเดินปัสสาวะ		ยากระเจี๊ยบแดง = <u>ผงกระเจี๊ยบแดง</u> (<i>Hibiscus sabdariffa</i> L.) ยาหญ้าหนวดแมว = ผงจากใบและส่วนยอดของ <u>หญ้าหนวดแมว</u> [<i>Orthosiphon aristatus</i> (Blume) Miq.]	ยาชง (รพ.)
ยาแก้ไข้ แก้ร้อนใน		ยาบัวบก = ผงจาก <u>ส่วนเหนือดินของบัวบก</u> [<i>Centella asiatica</i> (L.) Urb.] ยามะระขึ้นก = ผงจาก <u>เนื้อผลแก่ที่ยังไม่สุกของมะระขึ้นก</u> (<i>Momordica charantia</i> L.) ยารางจืด = ผง <u>ใบรางจืด โตเต็มที</u> (<i>Thunbergia laurifolia</i> Lindl.) ยาหญ้าปักกิ่ง = ผง <u>หญ้าปักกิ่ง</u> [<i>Murdannia loriformis</i> (Hassk.) R.S. Rao & Kammathy]	ยาแคปซูล (รพ.) ยาชง(รพ.) ยาเม็ด ยาแคปซูล (รพ.) ยาชง (รพ.) ยาแคปซูล (รพ.) ยาชง(รพ.) ยาแคปซูล (รพ.) ยาชง(รพ.)
ยาถอนพิษเบื่อเมา		ยารางจืด = ผง <u>ใบรางจืด โตเต็มที</u> (<i>Thunbergia laurifolia</i> Lindl.)	ยาชง (รพ.)
ยาลดความอยากบุหรี่		ยาหญ้าดอกขาว = ผง <u>หญ้าดอกขาว</u> [<i>Vernonia cinerea</i> (L.) Less.]	ยาชง (รพ.)

พืชสมุนไพรตามตำรับยา ในบัญชียาหลักแห่งชาติ 2563

ยารักษากลุ่มอาการทางระบบไหลเวียนโลหิต (แก้ลม)

ตำรับยา	สมุนไพรในส่วนประกอบตำรับยา							ลักษณะยา
	ดอก	ผิว/ผล	ต้น/ใบ	เปลือก	แก่น	ราก/หัว	นำเข้า	
1.ยาหอมทิพย์โอสถ	ดอกพิกุล ดอกบุนนาค ดอกสารภี ดอกมะลิ เกสรบัวหลวง ดอกกระดังงา ดอกจำปา ดอกบัวจงกลนี ดอกคำไทย ดอกจันทร์	ลูกจันทร์	ลำต้นชำต้น โกฐจุฬาลัมพา	เปลือกชะลูด เปลือกอบเชย เปลือกสมุลแว้ง	แก่นฝาง แก่นจันทร์แดง แก่นจันทร์ขาว แก่นจันทร์เทศ แก่นสนเทศ แก่นสุรามฤต	หัวแห้วไทย กระจับ เหง้ากระชาย หัวเปราะหอม เหง้าว่านน้ำ โกฐเชียง (พิษนาคน์ (หรือแผ่นดินเย็น)	โกฐสอ โกฐเขมา โกฐหัวบัว โกฐกระดูก โศก้านพร้าว โกฐพุงปลา โกฐชฎามังสี เทียนดำ เทียนแดง เทียนขาว เทียนตากบ เทียนข้าวเปลือก เทียนตาดักแดน เทียนยาวพาลี เทียนสัตตบุษย์ เทียนเกล็ดหอย รากชะเอมเทศ พิมเสน การบูร	ชนิดผง ชนิดเม็ด
2.ยาหอมเทพจิตร	ดอกพิกุล ดอกบุนนาค ดอกสารภี เกสรบัวหลวง ดอกบัวขม ดอกบัวเผื่อน ดอกจันทร์ ดอกกานพลู	ลูกจันทร์ ลูกกระวาน ผิวมะกรูด ผิวมะงั่ว ผิวมะนาว ผิวส้มตรังกานูหรือ ส้มจุก ผิวส้มจีน ผิวส้มโอ ผิวส้มเขียวหวาน	โกฐจุฬาลัมพา	เปลือกชะลูด เปลือกอบเชย	แก่นจันทร์แดง แก่นจันทร์ขาว หรือ แก่นจันทร์ ชะมด กฤษณา ขอนดอก กระลำพัก	หัวเปราะหอม รากแฝกหอม โกฐเชียง (พิษนาคน์ (หรือแผ่นดินเย็น)	โกฐสอ โกฐเขมา โกฐหัวบัว โกฐกระดูก โศก้านพร้าว โกฐพุงปลา โกฐชฎามังสี เทียนดำ เทียนแดง เทียนขาว เทียนตากบ เทียนข้าวเปลือก เทียนตาดักแดน	ชนิดผง ชนิดเม็ด

		ผิวสัมผัส					เทียนยาวพาดิน เทียนสัตตบุษย์ เทียนเกล็ดหอย พิมเสน การบูร	
3. ยาหอมนวโกฐ	เกสรบัวหลวง ดอกบุนนาค ดอกพิกุล ดอกสารภี ดอกมะลิ ดอกดีปลี ดอกกานพลู ดอกจันทร์	เนื้อลูกมะขามป้อม เนื้อลูกสมอพิเภก ลูกจันทร์ ลูกราชดัด ลูกสารพัดพิษ ลูกกระดอม ลูกกระวาน ลูกผักชีลา	หญ้าตีนนก เถาบอระเพ็ด เถาสะค้าน โกฐจุฬาลัมพา	เปลือกสมุลแว้ง เปลือกอบเชยญวน แก่นสน เปลือกชะลูด แก่นสักขี้	กระลำพัก ขอนดอก แก่นจันทร์เทศ แก่นจันทร์แดง เนื้อไม้กฤษณา	หัวเห้วหมู เหง้าชิงแห้ง หัวเปราะหอม รากข้าวพลู รากเจตมูลเพลิงแดง รากแฝกหอม โกฐเชียง (พิษนาคน์ (หรือแผ่นดินเย็น)	โกฐสอ โกฐเขมา โกฐหัวบัว โกฐกระดูก โกฐก้านพร้าว โกฐพุงปลา โกฐชฎามังสี เทียนดำ เทียนแดง เทียนขาว เทียนข้าวเปลือก เทียนตาดักแตน เทียนยาวพาดิน เทียนสัตตบุษย์ เทียนเกล็ดหอย เทียนตากบ รากชะเอมเทศ พิมเสน	ชนิดผง ชนิดเม็ด
4. ยาหอมแก้ลม วิงเวียน	ดอกกานพลู เกสรบัวหลวง ดอกบุนนาค ดอกพิกุล ดอกสารภี		เถาเมวกแดง	เปลือกสมุลแว้ง เปลือกอบเชยญวน เปลือกอบเชยเทศ เปลือกชะลูด	ขอนดอก กฤษณา กระลำพัก แก่นจันทร์แดง	รากแฝกหอม	โกศเชียง โกศหัวบัว โกศจุฬาลัมพา โกศพุงปลา รากชะเอมเทศ	ชนิดผง ชนิดเม็ด
5. ยาหอมอินทจักร์	ดอกดีปลี ดอกกานพลู ดอกสารภี ดอกพิกุล	ลูกจันทร์ ลูกกระวาน ลูกผักชีลา ลูกกระดอม	ลำพันแดง เถาเมวกแดง เถาเมวกขาว เถาสะค้าน	เปลือกอบเชย เปลือกชะลูด เปลือกสมุลแว้ง	กฤษณา กระลำพัก แก่นจันทร์แดง แก่นจันทร์เทศ	รากข้าวพลู รากเจตมูลเพลิงแดง รากย่านาง เหง้าชิง	โกฐสอ โกศเขมา โกศก้านพร้าว โกศพุงปลา โกศจุฬาลัมพา	ชนิดผง ชนิดเม็ด

	ดอกบุนนาค ดอกจำปา ดอกกระดังงา ดอกมะลิ ดอกคำไทย ดอกจันทร์		เถาบอระเพ็ด		แก่นฝางเสน ขอนดอก กำยาน	โกฐเชียง (พิษนาคน์ (หรือแผ่นดินเย็น)	โกศกั๊กกรา โกฐน้ำเต้า โกฐกระดูก เทียนดำ เทียนขาว เทียนแดง เทียนข้าวเปลือก เทียนยาวพาดิน พิมเสน	
1. กลุ่มยาขับลม บรรเทาอาการท้องอืด ท้องเฟ้อ								
6. ยาธาตุนคร	ดอกจันทร์ ดอกกานพลู ดอกดีปลี	เนื้อลูกสมอไทย ลูกจันทร์ ลูกกระวาน ลูกผักชีลา	ใบพิมเสนต้น	เปลือกสมุล้วน	การบูร	เหง้าชิง หัวเปราะหอม โกฐเชียง (พิษนาคน์ (หรือแผ่นดินเย็น)	โกฐก้านพร้าว โกฐเขมา โกฐพุงปลา โกฐสอ เทียนดำ เทียนขาว เทียนสัตตบุษย์ เทียนยาวพาดิน เทียนแดง	ยาแคปซูล (รพ.) ยาผง (รพ.) ยาลูกกลอน (รพ.)
7. ยาธาตุนคร	ดอกกานพลู	ลูกกระวาน		เปลือกอบเชยเทศ เปลือกสมุล้วน	การบูร		รากชะเอมเทศ เกลือดีสะระแหน่	ยาน้ำ (รพ.)
8. ยาเบญจกูล	ดอกดีปลี		เถาสะค้าน			รากข้าวพุลู รากเจตมูลเพลิงแดง เหง้าชิงแห้ง		ยาผง ยาเม็ด ยาลูกกลอน ยาแคปซูล (รพ.) ยาชง (รพ.) ยาเม็ด (รพ.)
9. ยาประสะกะเพรา	ดอกดีปลี	พริกไทยล่อน ผิวมะกรูด	ใบกะเพราแดง			หัวกระเทียม เหง้าชิง	มหาหิงคุ์ รากชะเอมเทศ	ยาแคปซูล (รพ.) ยาผง (รพ.) ยาเม็ด (รพ.)
10. ยาประสะกานพลู	ดอกกานพลู ดอกดีปลี	พริกไทยล่อน ลูกกระวาน ลูกผักชีลา	เถาสะค้าน ใบกระวาน	เปลือกขิง เปลือกเพกา เปลือกขี้ไต้		รากเจตมูลเพลิงแดง รากข้าวพุลู เหง้าขมิ้นชัน เหง้าชิงแห้ง	การบูร โกศสอ โกฐกระดูก เทียนดำ	ยาแคปซูล ยาผง ยาเม็ด

						เหง้าไพล เหง้าว่านน้ำ หัวกระชาย รากแฝกหอม หัวเปราะหอม รากกรูงเขมา รากข้าวสาร	เทียนขาว	
11. ยาประสะเจตพังคี	ดอกจันทน์ ดอกกานพลู	พริกไทยล่อน ลูกจันทน์ ลูกกระวาน เนื้อลูกสมอทะเล	เถาบระเพ็ด ใบกระวาน	เปลือกต้นหว่า		รากระย่อม รากเจตพังคี รากกรูงเขมา รากพญารากขาว เหง้าเช่า	การบูร	ยาแคปซูล (รพ.) ยาผง (รพ.) ยาเม็ด (รพ.)
12. ยามันธธาตุ	ดอกกานพลู ดอกดีป्ली	ลูกเบญจानी ลูกผักชีล้อม ลูกผักชีลา ลูกจันทน์ พริกไทยล่อน	เถาสะค้าน	เปลือกสมุลแว้ง เปลือกโมกมัน	แก่นจันทน์เทศ แก่นจันทน์แดง	รากข้าวปลู รากเจตมูลเพลิงแดง เหง้าชิง หัวกระเทียม โกฐเชียง (พิษนาศน์ (หรือแผ่นดินเย็น)	โกฐสอ โกฐเขมา โกฐหัวบัว โกฐจุฬาลัมพา เทียนดำ เทียนแดง เทียนขาว เทียนข้าวเปลือก เทียนตาดักแตน การบูร	ยาแคปซูล (รพ.) ยาผง (รพ.) ยาเม็ด (รพ.)
13. ยามหาจักรใหญ่	ดอกจันทน์ ดอกกานพลู	เนื้อลูกสมอไทย เนื้อลูกสมอพิเภก เนื้อลูกมะขามป้อม ลูกจันทน์ ลูกกระวาน	ยาดำสะตุ (ยาดำ) ใบกระพังโหม			เหง้าขมิ้นอ้อย หัวกระเทียม	โกศสอ โกศเขมา โกศพุงปลา โกศก้านพร้าว โกศกระตูด เทียนดำ	ยาแคปซูล (รพ.) ยาผง (รพ.) ยาเม็ด (รพ.)

		เมล็ดโหระพา ลูกผักชีลา					เทียนแดง เทียนขาว เทียนข้าวเปลือก เทียนยาวพาดิน รากชะเอมเทศ สารส้มสะตุ (สารส้ม)	
14. ยาวิสัมพยาใหญ่	ดอกดีป्ली ดอกจันทน์ ดอกกานพลู	เนื้อลูกสมอเทศ เนื้อลูกสมอไทย ลูกผักชีลา ลูกจันทน์ ลูกกระวาน	โกศจุฬาลัมพา เถาบอระเพ็ด	เปลือกอบเชย เปลือกสมุลแว้ง		เหง้าว่านน้ำ เหง้าชิงแห้ง รากพญารากขาว โกฐเชียง (พิษนาคน์ (หรือแผ่นดินเย็น)	โกศสอ โกศเขมา โกศหัวบัว	ยาผง
15. ยาอภัยสาลี	ดอกกานพลู ดอกจันทน์	เนื้อลูกสมอไทย เนื้อลูกสมอเทศ พริกไทยล่อน ลูกกระวาน ลูกจันทน์ ลูกพิลังกาสา	หัตถ์คุณเทศ (สมัด น้อย)		แก่นจันทน์เทศ	รากเจตมูลเพลิงแดง เหง้าว่านน้ำ หัวบุงร่อ	โกฐเขมา โกฐสอ เทียนแดง เทียนข้าวเปลือก เทียนตาดักแตน เทียนขาว	ยาลูกกลอน ยาเม็ด
2. กลุ่มยาบรรเทาอาการท้องผูก								
16. ยาถ่ายดีเกลือฝรั่ง		เนื้อลูกสมอไทย เนื้อลูกสมอดิ่ง เนื้อในฝักคูน ฝักส้มป่อย	ยาดำสะตุ (ยาดำ) ใบมะกา ใบมะขาม ใบส้มป่อย หญ้าไทร ใบไผ่ป่า ขี้เหล็กทั้ง 5 (ต้น ราก ผล ดอกและใบ)	เถาวัลย์เปรียง		รากชี่กาแดง รากชี่กาขาว รากทองแตก หัวหอม	ดีเกลือฝรั่ง (Magnesium Sulphate)	ยาแคปซูล ยาเม็ด
17. ยาธรณีสันทฆมาต	ดอกจันทน์ ดอกกานพลู	เนื้อลูกสมอไทย เนื้อลูกมะขามป้อม พริกไทยล่อน	ยาดำสะตุ (ยาดำ) ผักแพวแดง	รงทอง(ประสะ)(ยาง)		รากเจตมูลเพลิงแดง หัวกระดาดขาว หัวกระดาดแดง	โกฐกระดูก โกฐเขมา โกฐน้ำเต้า รากชะเอมเทศ	ยาเม็ด ยาลูกกลอน

		ลูกจันทน์ ลูกกระวาน				หัวตองดึง หัวบุก หัวกลอย ลูกเร่ว เหง้าชิง	เทียนดำ เทียนขาว มหาหิงค์ การบูร	ยาแคปซูล (รพ.) ยาผง (รพ.)
กลุ่มยาบรรเทาอาการแก้ท้องเสีย								
18. ยาธาตุน้ำจืด	ดอกจันทน์ ดอกกานพลู ดอกดีปลี	เนื้อลูกสมอไทย ลูกจันทน์ ลูกกระวาน ลูกผักชีลา	ใบพิมเสนต้น	เปลือกสมุลแว้ง		เหง้าชิง หัวเปราะหอม โกฐเชียง (พิษนาคน์ (หรือแผ่นดินเย็น)	โกฐก้านพร้าว โกฐเขมา โกฐพุงปลา โกฐสอ เทียนดำ เทียนขาว เทียนสัตตบุษย์ เทียนยาวพาดิน เทียนแดง การบูร	ยาแคปซูล (รพ.) ยาผง (รพ.) ยาเม็ด (รพ.)
19. ยาเหลืองปิด สมุทร	ดอกดีปลี		ใบเทียน ใบทับทิม	เปลือกเพกา สีเสียดเทศ เปลือกสีเสียดไทย		รากกล้วยตึบ เหง้าขมิ้นชัน เหง้าขมิ้นอ้อย หัวแห้วหมู หัวกระเทียมคั่ว	ครั่ง ชันย้อย	ยาแคปซูล (รพ.) ยาผง (รพ.) ยาเม็ด (รพ.)
กลุ่มยาบรรเทาโรคผิวหนัง								
20. ยาผสมเพชร สังกะ ชาติ สูตรตำรับที่ 1			เถาเพชรสังฆาต			รากอัคคีทวาร	โกฐน้ำเต้า	ยาแคปซูล ยา แคปซูล (รพ.)
สูตรตำรับที่ 2			เถาเพชรสังฆาต กะเม็ง (ทั้งต้น)			หัวกระชาย	โกฐน้ำเต้า	ยาแคปซูล ยา แคปซูล (รพ.)
21. ยาริดสีดวง มหากาฬ	ดอกจันทน์ ดอกดีปลี	ลูกจันทน์ พริกไทยล่อน	ขอบชะนางแดง (ทั้งต้น) ขอบชะนางขาว (ทั้งต้น) เถาสะค้าน	เปลือกอบเชยเทศ เปลือกสมุลแว้ง	แก่นสนเทศ	เหง้าชิง	มดยอบคั่ว (ยางไม้จาก <i>Commiphora myrrh</i>) ในแถบคาบสมุทรอาหรับ และแอฟริกา โกฐกั๊กกรา โกฐสอ	ยาเม็ด ยาลูกกลอน ยาแคปซูล (รพ.)

							โกฐจุฬาลำพา โกฐก้านพร้าว โกฐพุงปลา เทียนดำ เทียนแดง เทียนขาว เทียนข้าวเปลือก เทียนตาตั๊กแตน	
--	--	--	--	--	--	--	---	--

พืชสมุนไพรตามตำรับยา ในบัญชียาหลักแห่งชาติ 2563
ยารักษากลุ่มอาการทางสูติศาสตร์นรีเวชวิทยา

ตำรับยา	สมุนไพรในส่วนประกอบตำรับยา							ลักษณะยา
	ดอก	ผิว/ผล	ต้น/ใบ	เปลือก	แก่น	ราก/หัว	นำเข้า	
22.ยาประสะไพล	ดอกดีปลี	พริกไทยล่อน ผิวมะกรูด				เหง้าไพล เหง้าว่านน้ำ เหง้าขิง เหง้าขมิ้นอ้อย หัวกระเทียม หัวหอม	การบูร เทียนดำ	ยาเม็ด ยาแคปซูล (รพ.) ยาผง (รพ.) ยาลูกกลอน (รพ.)
23. ยาปลุกไฟธาตุ	ดอกดีปลี	พริกไทยล่อน ลูกผักชีล้อม ลูกพิลังกาสา ผิวมะกรูด	ผักแพวแดง (ทั้งต้น) เถาสะค้าน			รากข้าพหู เหง้าขิงแห้ง เหง้าว่านน้ำ หัวแห้วหมู		ยาแคปซูล (รพ.) ยาลูกกลอน (รพ.)
24. ยาไฟประลัยกัลป์	ดอกดีปลี	พริกไทยล่อน ผิวมะกรูด		เปลือกมะรุุม	แก่นแสมทะเล	รากเจตมูลเพลิงแดง เหง้าขมิ้นอ้อย เหง้ากระเทียม เหง้าข่า เหง้าไพล เหง้าขิง หัวกระเทียม	สารส้มสะตุ (สารส้ม) การบูร	ยาแคปซูล (รพ.) ยาผง (รพ.) ยาเม็ด (รพ.)
25. ยาไฟห่ากอง		ผักส้มป่อย พริกไทยล่อน				รากเจตมูลเพลิงแดง เหง้าขิง	สารส้มสะตุ (สารส้ม)	ยาแคปซูล (รพ.) ยาผง (รพ.) ยาเม็ด (รพ.)

26. ยาเลือดงาม	ดอกกานพลู ดอกดีป्ली	ลูกเร่วหอม ลูกจันทร์ พริกไทยล่อน ผิวมะกรูด	ตะไคร้บ้าน(ลำต้น) สระแทน (ทั้งต้น) ใบมะนาว รากและใบกะเพรา ข้าพลุ (ทั้งต้น) โกฐจุฬาลัมพา	เปลือกเพกา		รากเจตมูลเพลิงแดง เหง้าชิงแห้ง เหง้ากระชาย เหง้ากระทือ เหง้าไพล หัวกระเทียม	รากชะเอมเทศ พิมเสน การบูร	ยาแคปซูล (รพ.) ยาผง (รพ.)
27. ยาสตรีหลังคลอด	ดอกคำฝอย ดอกมะลิ ดอกพิทูล ดอกบุนนาค ดอกสารภี ดอกดีป्ली เกสรบัวหลวง	พริกไทยล่อน	เถาสะค้าน เถากำแพงเจ็ดชั้น		แก่นแกแล แก่นขนุน แก่นฝางเสน	รากเจตมูลเพลิงแดง รากข้าพลุ ว่านชั้มดลูก	โกฐเชียง (พิฆนาศน์ (หรือแผ่นดินเย็น)	ยาต้ม (รพ.)

พืชสมุนไพรตามตำรับยา ในบัญชียาหลักแห่งชาติ 2563

ยาแก้ไข้

ตำรับยา	สมุนไพรในส่วนประกอบตำรับยา							ลักษณะยา
	ดอก	ผิว/ผล	ต้น/ใบ	เปลือก	แก่น	ราก/หัว	นำเข้า	
28. ยาเขียวหอม	ดอกพิกุล ดอกบุนนาค ดอกสารภี เกสรบัวหลวง		ใบพิมเสน ใบผักกระฉอม ใบหมากผู้ ใบหมากเมีย ใบสันพร้าวหอม ว่านกีบแรด		แก่นจันทน์ขาว หรือจันทน์ชมพู แก่นจันทน์ขาว หรือจันทน์ชมพู แก่นจันทน์แดง	รากแฝกหอม หัวเปราะหอม ว่านร้อนทอง นระพูสี (ค้ำคาวดำ) พิษนาคน์ (โกฐเชียง หรือแผ่นดินเย็น) มหาสดำ (เฟิน)		ยาเม็ด (รพ.) ยาผง (รพ.)
29. ยาจันทน์สีลา		ลูกกระดอม	โกฐจุฬาลัมพา เถาบอระเพ็ด		แก่นจันทน์ขาว หรือจันทน์ชมพู แก่นจันทน์แดง	รากปลาไหลเผือก	โกฐสอ โกฐเขมา	ยาแคปซูล (รพ.) ยาผง (รพ.) ยาเม็ด (รพ.)
30. ยาประสะจันทน์แดง	ดอกบุนนาค ดอกสารภี ดอกมะลิ เกสรบัวหลวง				แก่นจันทน์แดง แก่นจันทน์เทศ แก่นฝางเสน	รากเหมือดคน รากมะปรางหวาน รากมะนาว หัวเปราะหอม	โกฐหัวบัว	ยาผง (รพ.) ยาแคปซูล (รพ.) ยาเม็ด (รพ.)
31. ยาประสะเปราะใหญ่	ดอกบุนนาค ดอกสารภี ดอกพิกุล เกสรบัวหลวง ดอกจันทน์ ดอกกานพลู	ลูกจันทน์ ลูกกระวาน	โกฐจุฬาลัมพา		แก่นจันทน์เทศ แก่นจันทน์แดง	หัวเปราะหอม	โกฐสอ โกฐเขมา โกฐหัวบัว โกฐเชียง เทียนดำ เทียนแดง เทียนขาว	ยาแคปซูล (รพ.) ยาผง (รพ.) ยาเม็ด (รพ.)

							เทียนข้าวเปลือก เทียนตาตุ๊กแตน	
32. ยามหานิลแห่งทอง		เนื้อในเมล็ดสะบ้า มอญ (สุ่ม) เมล็ดมะกอก (สุ่ม) ลูกมะคำดีควาย (สุ่ม)	ใบพิมเสน ใบย่านาง	หวายตะค้า (สุ่ม)	ถ่านไม้สัก แก่นจันทร์แดง แก่นจันทร์เทศ		หมึกหอม เบี้ยจั่น คั่วให้เหลือง (สัตว์)	ยาผง (รพ.) ยาแคปซูล (รพ.) ยาเม็ด (รพ.)
33. ยาห้าราก						รากย่านาง รากคนทา รากมะเดื่อชุมพร รากชิงชี รากไม้เท้ายายม่อม		ยาแคปซูล ยาผง ยาเม็ด

พืชสมุนไพรตามตำรับยา ในบัญชียาหลักแห่งชาติ 2563

ยารักษากลุ่มอาการของระบบทางเดินหายใจ

ตำรับยา	สมุนไพรในส่วนประกอบตำรับยา							ลักษณะ
	ดอก	ผิว/ผล	ต้น/ใบ	เปลือก	แก่น	ราก/หัว	นำเข้า	
1. ยาบรรเทาอาการไอ								
34. ยาแก้ไอผสมกานพลู	ดอกกานพลู ดอกเก็กฮวย	บัว มะนาวดองแห้ง ผลมะแว้งเครือ เนื้อลูกสมอพิเภก เนื้อลูกมะขามป้อม		เปลือกอบเชย		เหง้าว่านน้ำ	หล่อฮั้งก้วย ผิวส้มจีน รากชะเอมเทศ น้ำตาลกรวด	ยาลูก (รพ)
35. ยาแก้ไอผสม มะขามป้อม สูตรตำรับที่ 1		สารสกัดน้ำ มะขามป้อม	สารสกัดใบเสนียด				สารสกัดรากชะเอมเทศ กลีเซอริน เกลือแกง เกล็ดสระระแหง	ยาน้ำ
สูตรตำรับที่ 2		สารสกัดน้ำ มะขามป้อม เนื้อลูกสมอพิเภก เนื้อลูกสมอไทย มะนาวดองแห้ง บัว					สารสกัดรากชะเอมเทศ ผิวส้มจีน หล่อฮั้งก้วย เกล็ดสระระแหง น้ำตาลทรายแดง	ยาน้ำ
36. ยาแก้ไอผสมมะนาว ดอง	ดอกกานพลู	มะนาวดองแห้ง บัว ผลมะแว้งเครือ เนื้อลูกมะขามป้อม		เปลือกอบเชยญวณ		รากชะเอมไทย	รากชะเอมเทศ เกล็ดสระระแหง	ยาน้ำ

37. ยาแก้ไอพื้นบ้านอีสาน	ดอกดีปลี ดอกกานพลู	เนื้อลูกมะขามป้อม แห้ง เนื้อลูกสมอไทย พริกไทยล่อน	กะเพราแดง ข้าพลู่ (ทั้งต้น) โกฐจุฬาล้มพา			รากชะเอมไทย เหง้าขมิ้นอ้อย เหง้าชิง	เกลือดีสระแทน เกลือสินเธาว์สะอาด สารส้มสะอาด น้ำตาลทรายแดง น้ำผึ้ง รากชะเอมเทศ	ยาน้ำ
38. ยาตรีผล		เนื้อลูกสมอไทย เนื้อลูกสมอพิเภก เนื้อลูกมะขามป้อม						ยาผง ยาลูกก ยาแค (รพ ยาขง
39. ยาประสะมะแว้ง		ผลมะแว้งต้น ผลมะแว้งเครือ	ใบตานหม่อน ใบสวาด ใบกะเพรา			เหง้าขมิ้นอ้อย	สารส้มสะอาด	ยาผง ยาลูกก (รพ
40. ยาอำมฤควาที		เนื้อลูกมะขามป้อม เนื้อลูกสมอพิเภก ลูกผักชีลา					โกฐพุงปลา เทียนขาว รากชะเอมเทศ	ยาผง ยาลูกก (รพ

พืชสมุนไพรตามตำรับยา ในบัญชียาหลักแห่งชาติ 2563

ยาบำรุงโลหิต

ตำรับยา	สมุนไพรในส่วนประกอบตำรับยา							ลักษณะยา
	ดอก	ผล	ต้น/ใบ	เปลือก	แก่น	ราก/หัว	นำเข้า	
41. ยาบำรุงโลหิต	ดอกคำไทย ดอกดีปลี ดอกสารภี ดอกพิบูล ดอกบุนนาค ดอกกานพลู เกสรบัวหลวง ดอกจันทน์	เนื้อลูกสมอไทย เนื้อลูกสมอติง เนื้อลูกสมอพิเภก ลูกจันทน์ ลูกกระวาน	โกศจุฬาลัมพา เถาสะค้าน เถาขมั้นเครือ เถาม่วงแดง	เปลือกชะลูด เปลือกอบเชยเทศ	แก่นฝาง แก่นจันทน์แดง แก่นแสมสาร แก่นแสมทะเล แก่นกำลังวัวเถลิง กฤษณา	รากเจตมูลเพลิง แดง รากข้าพลุ เหง้าชิงแห้ง	โกฐสอ โกฐเขมา โกฐหัวบัว โกฐเชียง เทียนดำ เทียนแดง เทียนขาว เทียนข้าวเปลือก เทียนตาดักแตน ครึ่ง	ยาแคปซูล (รพ.) ยาผง (รพ.) ยาเม็ด (รพ.)

พืชสมุนไพรตามตำรับยา ในบัญชียาหลักแห่งชาติ 2563

ยารักษากลุ่มอาการทางกล้ามเนื้อและกระดูก

ตำรับยา	สมุนไพรในส่วนประกอบตำรับยา							ลักษณะยา
	ดอก	ผล	ต้น/ใบ	เปลือก	แก่น	ราก/หัว	นำเข้า	
ยาสำหรับรับประทาน								
41. ยาแก้ลมอัมพฤกษ์	ดอกจันทน์	พริกไทยล่อน ลูกจันทน์	ผักเสี้ยนผี (ทั้งต้น)	เปลือกต้นทองหลาง เปลือกต้นกุ่มบก เปลือกต้นกุ่มน้ำ		รากเจตมูลเพลิงแดง เหง้าไพล เหง้าขมิ้นอ้อย เหง้าข่า หัวกระเทียม	เกลือสินเธาว์ การบูร	ยาผง (รพ.)
42. ยารณีสันตะฆาต	ดอกจันทน์ ดอกกานพลู	เนื้อลูกสมอไทย เนื้อลูกมะขามป้อม พริกไทยล่อน ลูกจันทน์ ลูกกระวาน ลูกเฒ่า	ยาดำสะตุ (ยาดำ) ผักแพวแดง	รงทอง(ประสะ)(ยาง)		รากเจตมูลเพลิงแดง เหง้าขิง หัวดองดึง หัวบุก หัวกลอย หัวกระดาดขาว หัวกระดาดแดง	โกฐกระดูก โกฐเขมา โกฐน้ำเต้า เทียนดำ เทียนขาว รากชะเอมเทศ มหาหิงคุ์ การบูร	ยาเม็ด ยาลูกกลอน ยาแคปซูล (รพ.) ยาผง (รพ.)
43. ยาผสมโคคลาน สูตรตำรับที่ 1		ผลมะตูมอ่อน	เถาโคคลาน โตไม่รู้ล้ม ทองพันชั่ง(ทั้ง ต้น)					ยาขง (รพ.) ยาต้ม (รพ.)
	สูตรตำรับที่ 2	ผลมะตูมอ่อน	เถาโคคลาน ส่วนเหนือดิน ทองพันชั่ง โตไม่รู้ล้ม					ยาขง (รพ.) ยาต้ม (รพ.)

สูตรตำรับที่ 3			เถาสะค้าน เถาเอ็นอ่อน เถาโคคลาน โตไม่รู้ล้ม ทองพันชั่ง (ทั้ง ต้น)		แก่นฝาง			ยาชง (รพ.) ยาต้ม (รพ.)
44. ยาผสมเถาวัลย์เปรียง สูตรตำรับที่ 1			เถาวัลย์เปรียง		แก่นдукหิน (มะдук) แก่นдукใส (ชั้นทองพยาบาท)	เหง้าไพล		ยาลูกกลอน (รพ.)
สูตรตำรับที่ 2			เถาวัลย์เปรียง		แก่นдукหิน (มะдук) แก่นдукใส (ชั้นทองพยาบาท)	เหง้าไพล (เพิ่ม)		ยาลูกกลอน (รพ.)
45. ยาสหัชธรรมา	ดอกจันทน์ ดอกดีปลี	เนื้อลูกสมอไทย ลูกจันทน์ พริกไทยล่อน	หัตถ์คุณเทศ			รากเจตมูลเพลิงแดง รากตองแตก รากจิงจ้อ เหง้าว่านน้ำ	โกฐกั๊กกรา โกฐเขมา โกฐก้านพร้าว โกฐพุงปลา เทียนดำ เทียนแดง เทียนขาว เทียน สัตตบុชย์ เทียนตาดักแตน มหาหิงค์ การบูร	ยาผง ยาเม็ด ยาลูกกลอน ยาแคปซูล (รพ.) ยาลูกกลอน (รพ.)
46. ยาภษัยเส้น	ดอกดีปลี ดอกกานพลู ดอกมะลิ ดอกพิทูล ดอกบุนนาค ดอกสารภี	ลูกจันทน์ ลูกกระวาน พริกไทยล่อน	เถาวัลย์เปรียง เถาสะค้าน เถาโคคลาน กำลังวัวเถลิง เถาพริกไทย เถาม้ากระทีบโรง	เปลือกอบเชยเทศ	แก่นแสมสาร	รากเจตมูลเพลิงแดง รากข้าพลุ หัวกระชาย เหง้าชิง เหง้าไพล เหง้าว่านน้ำ	โกศน้ำเต้า การบูร รากชะเอมเทศ	ยาลูกกลอน (รพ.)

	เกสรบัวหลวง ดอกจันทร์					เหง้ากระทือ		
ยาสำหรับใช้ภายนอก								
47. ยาขี้ผึ้งไฟล สูตรตำรับที่ 1			น้ำมันระกำ (กลั่น น้ำมันใบจากต้น <i>Gaultheria procumbens</i> Linn. ให้ น้ำมันระกำ			น้ำมันไฟล (ที่ได้จาก การทอดไฟลกับน้ำมัน พืชในสัดส่วนน้ำหนัก 2 ต่อ 1)		ยาขี้ผึ้ง (รพ.)
	สูตรตำรับที่ 2		น้ำมันระกำ			น้ำมันไฟล (จากการ กลั่น)		ยาขี้ผึ้ง (รพ.)
48. ยาประคบ		ผิวมะกรูด	ใบมะขาม ใบส้มป่อย			เหง้าไฟล เหง้าขมิ้นชัน ตะไคร้ (ลำต้น)	เกลือเม็ด การบูร	ยาประคบ สมุนไพรสด (รพ.) ยาประคบ สมุนไพรแห้ง (รพ.)

พืชสมุนไพรตามตำรับยา ในบัญชียาหลักแห่งชาติ 2563

ยาบำรุงธาตุ ปรับธาตุ

ตำรับยา	สมุนไพรในส่วนประกอบตำรับยา							ลักษณะยา
	ดอก	ผิว/ผล	ต้น/ใบ	เปลือก	แก่น	ราก/หัว	นำเข้า	
49. ยาตรีเษรมาศ	เกสรบัวหลวง	ลูกมะตูมอ่อน		เปลือกฝิ่นต้น				ยาชง (รพ.)
50. ยาตรีพิกัต	ดอกดีปลี	เนื้อลูกสมอไทย เนื้อลูกสมอพิเภก เนื้อลูกมะขามป้อม พริกไทยล่อน	เถาสะค้าน			รากเจตมูลเพลิงแดง รากข้าพลุ เหง้าชิงแห้ง		ยาแคปซูล (รพ.)
51. ยาเบญจกุล	ดอกดีปลี		เถาสะค้าน			รากเจตมูลเพลิงแดง รากข้าพลุ เหง้าชิงแห้ง		ยาผง ยาลูกกลอน ยาแคปซูล (รพ.) ยาชง (รพ.) ยาเม็ด (รพ.)
52. ยาปลุกไฟธาตุ	ดอกดีปลี	พริกไทยล่อน ลูกผักชีล้อม ลูกพิลังกาสา ผิวมะกรูด	ผักแพวแดง (ทั้ง ต้น) เถาสะค้าน			รากข้าพลุ เหง้าชิงแห้ง เหง้าว่านน้ำ หัวแห้วหมู		ยาแคปซูล (รพ.) ยาลูกกลอน (รพ.)